

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

vers. 16 vsque ad 23.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

*Cur duplo
filij gehennæ.*

*Profelyti
piores ma-
gistris.*

*Calumnia
Zuinglianorum.*

*Pro hereti-
cis electis
veniunt In-
di.*

§. 2. Quomodo autem duplo redderent filios gehennæ, quærent interpretes; videntur enim doctores quorundam operâ discipuli corrumpuntur maiore pœnâ digni, quam illi qui seducti sunt. Hilarius idcirco hæc dicit, quod omnes post Christi mortem damnarentur, qui in eum credere nollent. Verum Christus loquitur de eo tempore, quo ipse prædicabat, & quod antecesserat. Deinde nec scribæ Christo credebant, multo grauiore perfidiâ quam profelyti; hi enim neophyti erant, parum in scripturis versati; scribæ doctores erant, gnari Prophetiarum, odioq; & inuidiâ veritatem agnitâ impugnabant. Quocirca aliam interpretationem idem Hilarius adhibet: nempe quia additi sunt illis, qui Christum crucifixerunt: deinde quia Dei legem cognitam, ac sponte susceptam violant. Non tamen ne his quidem apparet, quomodo *ἡ γὰρ ἡγεον* facti sint filij gehennæ, quàm Pharisei, & scribæ; hi enim Christi morte procurandâ multo grauius deliquerunt, & legem Dei cognitam transgrediebantur, alijsq; transgrediendi verbo, & facto auctores erant. Christus tamen signanter dicit. *Duplo quam vos*, duplo igitur grauior pœna profelytorum quâ scribarum. Hoc enim loquendi ratio indicat, Sic loquitur Colu. 1. c. 8. *duplicita* *ferramenta*, quam *seruorum numerus*. Causa igitur fuit, quod discipuli magistris duplo redderentur deteriores, occasione accepta, vltra quâ expectari poterat, pronoluebantur. Sic queritur Horatius: patrum *atatem* *autis* *peiores*, *posteros* *tulisse* *nam* *mox* *daturus*

Progeniem vitiosorem.

Eiusmodi profelyti exemplum Herodes erat, tum omnibus vitijs contaminatissimus, tum etiam ludorū in Iudæâ institutor, & idololatra. Profelyti igitur cognitâ idolorum vanitate, ad veri Dei cultum accedebant, deinde circumcidebantur, legem autem, cū scribarum corruptelis accipiebant, deinde eorum vitijs offensus, non modo illa imitabantur, verum etiam grauiora cōmittebant, vel ad idololatriâ relapsi, vel alijs inquinamentis morum Phariseos superantes, omnia nempe gentiliū scelera cognitâ Dei lege perpetrando. Ita vt iam à scribis contineri non possent. Ita in familia fieri assolet, vbi dum quædam peccata parentes indulgent, maiora audendi ansam præbent; Ebrietatē in filijs non puniunt, quia nec ipsi eam vitant; at illi hinc gradum ad scortationes, adulteria, homicidia, patricidia faciunt. Nunquam enim improbitas consistit, vbi primum cœpit.

§. 3. Catholicos cum Phariseis in quærendis profelytis Zuinglius comparat. Piscator hoc Societati nostræ tribuit. Prior totam Ecclesiam, alter eius particulam carpit, ille criminatur nos Ecclesiam non puram quære sed amplam. Hic dolet Gentes conuerti. Gratia autem Dei, fremente Diaboli inuidiâ, iam recens latissima regna Euangelio impleuit

ab ortu

Solis, ad Hesperium cubile.

Facta est maior accessio paucis annis, quam olim multis, nouorum conuersio populorum, apostasiam hæreticorum suppleuit, veniunt ab oriente & occidentem, & recumbunt cum Abraham, Isaac, & Jacob, filij autem regni eiciuntur foras. Nec sunt filij gehennæ, qui vitia dedocentur, virtute imbuntur, quorum in fide sinceritatē quotidiana docent martyria: ad fidem signis & virtutibus vocantur. Nec numerum tamen duntaxat inspicimus, sed solida fidei, & virtutum fundamenta ponimus. Et mirum profecto est, tantâ esse impudentiam quorundam, vt nobis Ecclesiæ impunitatem obiecare audeant: cum ipsorum Synagoga sit omnium sordium colluies. Imo protestentur, eos, qui ad Euangelium nouum veniunt, *duplo fieri filios gehennæ*. Luther. Postilla in I. Domini. Aduent. Et mundus

ex hac doctrina indies deterior euadit. idem testatur in Po. *Indies* still. Eccles. præfat. & Dom. 26. post Trinit. Antea: cum Petrus sub Pontificis seductione & falso Dei cultu bona opera iubere, tum, omnes viro prompti, & parati erant, poteratq; vnus princeps, aut vna ciuitas maiores & opulentiores fundationes, & eleemosynas præstare, quam modo omnes reges, & imperatores possunt. Iam enim omnis mundus est contra nihil aliud diuersus, quam iniquis exactionibus, manifestis rapinis, furtis, mendacijs, vsurâ omnia ad se transferre. Tam insigniter male fieri necesse est homines, in gratiam Euangelij, cuius virtute ex captiuitate pontificis, in libertatem asserti sunt: vt iam non amplius humano, sed diabolico more omnem misericordiam excutiant. Et in c. ad Galat. Euangelicos ait fieri plane peritos, & ventres. & in c. 5. Esse suos tam improbos, vt sepe optet illos ad hoc esse sub tyrannide Papæ. Impossibile enim esse hunc populum Gomorrhæ Euangelio pacis regi. Eadem canit And. Mulcal. Dom. I. Aduent. Ioan. Wigandus de bonis & malis Germaniæ. Hedio Epist. ad Melanch. Pluribus Iacob. And. in Euang. Luc. c. 21. conc. 4. Ioan. Spangenbergius ait illos velle liberos esse à præceptis seruandis. Bucerus l. 1. de regno Christi, c. 4. Maximam eorum partem videri id tantum ex Euangelio petisse, vt iugum quod, cumq; disciplina, penitentia & religio vniuersa qua in Patrum reliqua fuit, abijcerent. Videatur Eras. ad Velturium. Quomodo non ergo filios gehennæ duplo, imo de duplo faciant, quos ad sua lustra sola licentiâ dulcedine illiciunt.

VERSUS 16. vsq; ad 23.

*Va vobis duces cæci, qui dicitis: Qui-
cunq; iurauerit per templum nihil est;
qui autem iurauerit in auro templi
debet. Stulti & cæci: Quid enim
maius est, aurum an templum: &c.*

QVÆSTIO I.

Quis scribarum error de iureiurando est

§. 1. De iureiurando differui alio loco, quod licitum esse, contra anabaptistas, & per creaturas etiam, Dei tamen intuitu, licitum esse ostendi contra quosdam Caluianianos. Quod etiam hoc loco loannes Piscator ostendit. Christus enim clarissime demonstrat, & illo iureiurando nos per Deum iurare, & obligari. v. 20. Ideo v. 17. vocat *magistris* stultos & cæcos qui per aliquas creaturas iuramentum obligare sentiebant, per alias negabant. Quamuis illud *magistris* à quibusdam exemplaribus absit. Quemadmodum enim per cælum iurat, etiam iurat *ἐν τῷ καλοῖς ἡσθον*, vel vt alij codices habent *καλοῖς ἡσθον* & *ἐν αὐτῷ*, ita qui per quamcunq; iurat creaturam, etiam iurat *ἐν τῷ καλοῖς ἡσθον* in creatore illius.

Pharisei si vlla in re aliâ, in hac certe vel maxime se impossitiores esse demonstrabant, vt qui doctrinam suis lucris æstimarent. Qui iurat in templo, nihil est, in duplo *magis*, hoc est, per templum, at qui iurat per aurum, *ἐν τῷ καλοῖς ἡσθον*, hoc est, reus voti est, non autem reus peccati, nam *ῥα*, & *ῥα* non solum peccatum, sed quodlibet debitum est Syris. Magni ergo auri, & doni iuramentum faciebant, vt ita victimas pluris facerent Israelitæ, & sacri thesauri cresceret. Aurum autem ideo sacrum est, quia per templum consecratum est Deo.

Quod Zuinglius nobis obiicit. Si per Christi vulnera quis iuret, immunem esse à pœnâ. Si per ignem Caluani, in eum vindicari: Ipse iniuriâ infert, & calu-
mniatur. Nos iuramenta, seu blasphemias, seu imprecationes per Christi vulnera factas damnamus, itemque per ignem S. Antonij; magistratum etiam ad puniendi delicta obligatum dicimus. Adeo vt vnam ex prima-

primariis provinciarum, & principum calamitatum
causis, recenseamus blasphemiarum licentiam.

VERSVS 23. & 24.

*Va vobis scribae & Pharisei hypocri-
ta: qui decimatis mentham, & a-
nethum, & cyminum, & reliquistis
qua graviora sunt legis, iudicium
& misericordiam & fidem. Hec o-
portuit facere & illa non omittere.
Duces caci excollantes cutilem, ca-
melum autem glutientes.*

QVÆSTIO I.

Quomodo decimabant mentam & anethum?

§ 1. Verbum Græcum ἀνέθυμα est verbum am-
biguum, nā dare, & accipere decimas signi-
ficat, quemadmodum & Hebraum יָצַק ita i. Reg. 8.
& Gen. 28. Dabant autem Pharisei & scribae decimas
Leuitis & Sacerdotibus, qui Leuitæ, aut Sacerdotes
non erant. Leuitæ sacerdotibus, hi summo pontifici.
Eas autem minutim & accuratè, sed negligebant alia
maiora iudicium, misericordiam, fidem. Perinde ac
si quis fundos alienos corrupto iudice obtineat, pu-
pillos crudeliter expellat, pactis conuentis stare no-
lit, interrim cereum Ecclesiæ offerat.

§ 2. An rerum exiguarum decimas dare teneren-
tur disputant interpretes. Lyranus, Salm, Iansen, neg-
gant de tam parvis legem esse latam. Tolent alij que
veritas affirmant. Nam Christus asserit. *Hec oportuit fa-
cere, & illa non omittere.* & satis constat, ex Leuit. 27.
Num. 18. Deut. 14. & 26. Vbi omnium humo nascentium
decima imperantur. Sed hanc disputationem ad
illa loca remitto.

§ 3. Christi institutum est, vt hypocritin ostendat,
in leuibz oblationem legis simulantē, in magnis,
vbi operæ precium fraudis esse videtur, præuaricantē.
Quæ etiam proverbiale locutione exponit cum ait:

Culicem excollare, Camelum deglutire. Vel vt in Syro est,
plurales numero, *Culices, & Camelos.* Qui per Camelum
funem nauticum intelligunt, aberrant: nam per iota
scribitur cum illam significationem habet. Deinde
maior analogiam horū animalium collatio habet.

§ 3. Bellarminus l. i. c. 9. de amissione gratiæ, & sta-
tu peccati ex hoc loco probat aliqua esse peccata ve-
nialia. Quædam peccata culicibus, quædam Camelis
comparantur, inter quæ nulla fere est comparatio.

Contra Pareus insurgit. [Quis culicem hunc non ti-
deat? Torvicia consecutionis sunt, quot vocabula.

Allegoria, *quærupta*, assumptio falsa est. Neq; enim

Domini proverbiale dicto proportionem instituit
peccatorum, sed Phariseorum taxat hypocritin, quod

in ceremonialibus legis minoribus, omnem religio-
nem ponerent, moralia graviora securè negligerent.]

Neride lector culicem, non est dignus tuo cachinno,
maior tidendi in aduersario materia, qui nobis ex

Græco ἀνέθυμα, & Syro אֲנֵתָמָא fecit Elephantem, ita

enim textum allegat. Ne cum in Hecubam *אַלְמָנָא* *אַלְמָנָא*

transmutetur. Collatio est peccatorum, qui in mi-
nuta anxij, præcipua ex professo negligunt, compa-
ratur ergo minorum peccatorum fuga anxia, cum

præcipuorum neglectu, itaq; proportio peccatorum
instituitur. Aug. l. i. q. Euang. cap. 35. Minima obserua-
tiō maxima contemnit. Eodem modo D. Hieronymus,

& ex illo Iunius & Tremellius. Similitudo ab iis, qui si-
militer culx forie incidit, colant potum ne hauria mini-
mi insensibiliter angustentur, cum interim solidum Camelum cer-

to exitio interclusa gula glutiant. Culex naturā suā cum
vino haustus, et si nauseam pariat, non tamen vitæ
perniciem adfert: Camelum sine certâ morte nemo
vorat. Culex igitur venialia, Camelus mortalia si-
gnificat. Iunius & Tremellius proverbialem volunt
esse sententiam, qua pulchrè exprimitur putida in re-
bus minutis hypocritarum anxietas. Verum non est
putida illa cura seruandi minora mandata, cauendi
delicta leuiora, minimè Calvinistis, quibus & illa
minuta sunt mortalia. Non igitur reprehenditur sol-
licitudo minorum, sed exprobratur neglectus maio-
rum. *Hec oportebat facere, & illa non omittere.* Quod si
putida est sollicitudo, non possunt esse mortalia; ne-
que enim putide anxius est, qui peccata, quæ ignis æ-
terni obnoxium cruciatibus faciunt, serio fugiunt.

VERSVS 25. & sequentes.

*Va vobis scribae & Pharisei hypocri-
ta, quia mundatis quod de foris est
calicis & paropsidis. intus autem
estis pleni rapina & immundi-
tia, &c.*

QVÆSTIO I.

Quomodo externa mundant, interna minime?

§ 1. D Vplici similitudine Phariseorum hypocri-
sin ante oculos ponit. Extima enim paro-
psidis seu calicis emundant. Pro paropside Syrus ha-
bet; *quæ sunt anse.* וְדִבְרָא *Vedaz bara*, vbi est positū
pro *ut sit* gabata vas, sunt exemplaria, quæ habent
in *ansea*, Beza patinam dicere maluit, cum sit nomen
paropsidis Latinis etiam vtitur. Contra ergo faci-
unt, quam natura exigat, Pharisei; In supellectile quæ
cibus ministratur, interior mundities quæritur, nigror
ollæ exterior nauseam nullam parit: at si intus sordes
animaduertantur, etiam delicatissima fastidio sunt.
Non ab simile est Dei de hominis puritate iudicium;
si animus sit putus, ille præstantissimus Dei cultus est;
mundiciem ex illo sacratio actiones suam trahunt.

At Pharisei exterioris compositi, modesti, largi, de-
voti apparebant, intus *pleni sunt & dirias* iniusti-
tiâ, vbi alij habent *ansea*, intemperantiâ, alij *ansea*,
ansea immunditiâ. Foris aurum erant, intus lutum.

Altera similitudo est sepulchrorum dealbatorum
ansea, hoc est tectorio inductorum, quæ intus
plena sunt ossibus mortuorum. Magna apud Iudæos
sepulchrorum erat cura, quam Christus non repre-
hendit, sed quales illi sint ostendit.

§ 2. Noluit Christus monumenta, aut ossa san-
ctorum hac comparatione contemni, vt hoc loco sin-
gunt hæretici. Quamvis enim ossa sanctorum, sint
ossa mortuorum, sunt tamen & ossa viuientium cum
Deo, sunt templa gratiæ, & quemadmodum est pre-
ciosa in conspectu Domini mors sanctorum eius, ita
& cadauera, quorum omnes pilos Deus in numero
habet, vt corpus resuscitet, & gloriâ circumdet.
Respondet vero illis S. Iustin. q. 28. Mortuorum corpo-
rum cadauera & eorum sepulchra abominationi sunt, pro-
pter consequentem graueolentiam, nam si omnino propter
mortalitatem abominationi essent defunctorum corpora, non
oporteret animantium mortuorum partes accommodare ad
viuentium vsum, vt pelles, cornua, pilos, bilem, adipem, carnes:
quæ nulla ratione ex eâ, quæ illis adest eximi possunt mortali-
tate. Quod si hac quoq; sunt emortua minus tamè desolationi
subiecta, propter eorum vsum: quomodo multo absurdisimum
non est, pura qui tē ista vsum eorum gratia existimari, abomina-
tioni verò Græcorū, subdita esse sanctorū corpora, & sepulchra
Martyrū: quæ & Damonum amoliantur insidias, & morborū
ab arte

Matthæi
25
uangelia
C. VI
18

Ossa san-
ctorum non
contemni-
da.